

Received / Makale Geliş Tarihi 22.10.2024
Published / Yayınlanma Tarihi 31.12.2024
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 8 (49)
pp / ss 1717-1722

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.14585799
Mail: editor@pejoss.com

Doç. Dr. Dinçer Öztürk

<https://orcid.org/0000-0003-0028-7841>

Iğdır Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri MYO, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölüm Iğdır / TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/05jstgx72>

Doğanın Ruhani Dili: Bahaettin Karakoç'un "Ağrı Dağı" Şiirinde Mistik Çağrışımlar The Spiritual Language of Nature: Mystical Associations in Bahaettin Karakoç's Poem "Mount Ararat"

ÖZET

Türk şiirinde derin bir manevi ve kültürel sembol olarak sıkça yer alan Ağrı Dağı, sadece fiziki bir coğrafi oluşum değil, aynı zamanda mitolojik, manevi ve toplumsal katmanlarla yüklü bir metaforudur. Ağrı Dağı yücelik, bağımsızlık, özlem ve içsel yolculuk gibi temalarla özdeşleştirilirken, Türk ulusunun kimliğinin, toprak sevgisinin ve tarihi zaferlerinin de simgesi haline gelmiştir. İncelenen şiir, Ağrı Dağı'nı bir aşk ve manevi bir öğreti olarak ele almakta, şairin doğaya ve onu çevreleyen dağa duyduğu derin hayranlığı ve sevgiyi ifade etmektedir. Şiir, yalnızca doğal bir manzarayı betimlemekten ziyade, gönül dünyasına dair izlenimler sunarak doğa ile insan ruhu arasındaki manevi bağı araştırmaktadır. Her dize hem estetik hem de metafizik anlamlar taşıyan içsel bir yolculuk yaratır. Çalışmada, şiiri analiz etmeye çalışırken mistik çağrışımlar minvalinde şiirin taşıdığı sembolizme odaklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Bahaettin Karakoç, Dolunay Dergisi, Ağrı Dağı, Şiir.

ABSTRACT

Frequently featured in Turkish poetry as a deeply spiritual and cultural symbol, Mount Ararat is not only a physical geographical formation but also a metaphor loaded with mythological, spiritual and social layers. While Mount Ararat is identified with themes such as sublimity, independence, longing and inner journey, it has also become a symbol of the Turkish nation's identity, love of land and historical victories. The poem under scrutiny treats Mount Ararat as a love and a spiritual teaching, expressing the poet's deep admiration and love for nature and the mountain that surrounds him. Rather than merely describing a natural landscape, the poem explores the spiritual connection between nature and the human soul by offering impressions of the world of the heart. Each line creates an inner journey that carries both aesthetic and metaphysical meanings. In our study, we will focus on the symbolism that the poem carries while trying to analyze the poem.

Keywords: Bahaettin Karakoç, Dolunay Magazine, Mount Ararat, Poetry.

1. GİRİŞ

Dağ metaforu, çok engin ve zengin anlam katmanlarına sahip bir sembol olarak Türk şiirinde önemli bir yere sahiptir. Şiirde kullanılan dağ metaforu, genellikle hem fiziksel hem de ruhsal bir anlam taşır. Dağlar, fiziksel olarak yüksek, ulaşılması zor ve ulvi/kutsal varlıklar olarak tasavvur edilirken, aynı zamanda insanın ruhsal ve içsel yolculuğunun da bir simgesi haline gelir. Gerek tarihsel gerek kültürel bağlamda Türk şiirinde dağ metaforu, insanın doğayla ilişkisini, varoluşsal mücadelesini ve ruhsal arayışını yansıtan bir imge olarak karşımıza çıkar. Yükseklikleri ve görkemli duruşlarıyla yüceliği, gücü ve kutsallığı simgeleyen dağlar, ekseriyetle bir hedefe ulaşma çabasıyla ilişkilendirilir. Yükseklikleri onları insanın manevi zirvesine, ulaşılması gereken nihai hedefe benzetilerek insanın ruhsal evriminin bir sembolü olarak kullanılır. Dağa tırmanmak, çetin koşullarla mücadele etmek, zorlukların üstesinden gelmek, insanın içsel yolculuğundaki engelleri ve mücadeleyi temsil eder. Aynı zamanda yalnızlık duygusunun en derin hissedildiği yerler olan dağlar, çoğu zaman kişinin içsel yalnızlığı ve özlemleriyle özdeşleştirilir. Bir anlamda dağ, kişinin kendisiyle baş başa kaldığı ve iç dünyasıyla yüzleştiği/hesaplaştığı bir mecradır.

Türk şiirinde Ağrı Dağı, ekseriyetle Türk milletinin istiklal mücadelesi ve vatanseverlik duygusuyla özdeşleşmiş bir sembol, ulaşılması güç ve büyüleyici bir mevcudiyet olarak aşkın zirvesini, özlemi ve tutkuyu simgeler. Bunun yanı sıra bir yolculuk ve ulaşılması güç bir ülkünün simgesi ile mistik bir anlam

taşıyarak özellikle manevi yükseliş ve ilahi aşk arayışı ile ilişkilendirilir. Bunun yanı sıra Türk şiirinde dağlar, mistik bir anlam taşıyan derin metaforlardır. Tasavvuf geleneğinde “*ilâhî yüceliğin temsili ve tabiatın bir parçası*” (Pala, 1989, s.64) ve “*Türklerin Gök Tanrı'ya ulaşmasında en önemli nokta konumunda olan*” (Özdemir, 2013, s.143) dağlar, kimi zaman insanın Tanrı'ya erişme yolundaki çilesini, kimi zaman da ilahi aşkı sembolize eder. Bu bağlamda dağlar, kutsal bir yolculuğa işaret etmekle birlikte insanın benliğini aşması ve nefsinin terbiye etmesi gerektiği yerlerdir.

Türklerle birlikte Anadolu'ya gelen/taşınan (Ocak, 1993, s.401-402) dağlar, eski çağlardan itibaren neredeyse edebiyatın bütün türlerinde kullanılmış ve çeşitli medeniyetlerde kudretli bir varlık olarak telakki edilerek ona kutsiyet atfedilmiştir. “*Yunanlıların Olympos, Hintlilerin Meru, Japonların Fuji, Türklerin ise Tanrı Dağları başta olmak üzere birçok dağı kutsaması örnek gösterilebilir. Nitekim sanat da bu durumdan nasibini almış, tabiat estetik hazın peşinde olan sanatçının başlangıç noktası olmuştur*” (Bulut, 218, s.56-57). Mitolojide dünyanın direği olarak tasavvur edilen ve Türk mitolojik sisteminin önemli unsurlardan biri olma özelliği taşıyan (Köse, 2019, s.13) dağ imgesi, Klasik Türk şiirinde genellikle biçimsel vasıfları etrafında benzeyen ve benzetilen olarak kullanılmıştır. Dağ metaforu Tanzimat öncesi edebiyatta sıkça kullanılmakla birlikte Tanzimat sonrası şiirde de kullanıldığına şahit olmaktayız. Ancak Klasik Türk şiirinde dağ, tanrısallık bağlamında soyut bir yücelik değeri taşıırken Modern Türk şiirinde görselliğinden doğan duyguların dışavurumunu ifade eder. Tanzimat'tan sonraki döneme baktığımızda Mehmet Emin Yurdakul'da bir anlayış ve tavır olarak yerini alan (Yetiş, 2013: 770) Anadolu, Faruk Nafiz Çamlıbel, Kemalettin Kamu, Ömer Bedrettin Uşaklı, Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Muhip Dıranas, Cahit Külebi, Fevzi Halıcı, Osman Atilla, Ceyhun Atf Kansu, Arif Nihat Asya ve Ahmet Arif gibi isimlerin şiirlerinde de yer bulur. Ahmet Arif'in şiirlerinde, özellikle Ağrı Dağı, yalnızlığın ve toprakla özdeşleşmenin sembolü olarak görülür ve insanın yalnızlığını, geçmişle yüzleşmesini, toprağa bağlılığını sembolize eder. Türk ulusunun istiklal savaşını minvalinde kaleme alınan şiirlerde direniş ve kararlılık sembolü olarak karşımıza çıkan dağlar, Modern Türk şiirinde daha bireysel ve psikolojik bir mana ihtiva eder. İnsanın içsel engellerini, çaresizliğini ve gizli arayışlarını simgeler. Dağlar, aynı zamanda doğanın güçlü ve tehditkâr yanını, çetin yönünü de yansıtarak bazen bireysel bir çıkmazı ya da toplumsal engelleri ifade eder. Cevdet Kudret ve Orhan Veli gibi modern şairlerin şiirlerinde dağlar bireysel çıkmazlar, toplumsal engeller ve insanın yalnızlıkla yüzleşmesi gibi temalarla ilişkilendirilerek psikolojik bir metafor olarak kullanılır. Dağın hem fiziksel hem de manevi anlamlarını derinlemesine araştıran şairlerden biri olan Arif Nihat Asya, Ağrı Dağı'nı sadece bir dağ olarak değil, aynı zamanda manevi bir gaye, bir yücelik ve ilahi bir çağrı olarak tasavvur eder. Dağı kutsal bir varlık olarak telakki ederek yaklaşım sergileyen Asya, onun zirvesine ulaşmayı manevi bir yolculuk olarak ele alır.

AĞRI DAĞI

Iğdır'a inince ilk onu gördüm;
Yerle gök arasında bir tek düğüm.
Çevresi masmavi, başı bembeyaz,
Mevsimin perçemi takvimde son yaz,
Taş, toprak, kaya değil, AĞRI ışık,
Secdeden doğrulmuş dağ olmuş âşık.
Fiziğini aşmış bir aşk sultanı,
Rabbiyle konuşur günün her anı.
Gün batarken az kırmızı, çokça mor
Sanırsın zamana geçit vermiyor.
Gönül çizgisinde tutmuş güneşi,
Her sesi bastırmiş Ağrı'nın sesi.

Doğubayazıt'ta sokuldum ona.
İstedim yüreğim şavkıyla yuna;
Gökçe gülümsedi, gülce ürperdim,
Koştum eteğine, verse öperdim.
Yüz sürmek payedir ask dergâhına.
O sabah özlemin sarı ahına,
Beş-on damla yağmur ekti bulutlar.
Gönlümü göklere çekti bulutlar:
Gözlerim Ağrı'ya asılıp kaldı.
Yasadığım sevda sanki masaldı.
Sarıldım Ağrı'ya bir kurt gibi aç,
Yedi renkli düşüm yetmiş bin kulaç.

KURT ona derim ki, Ağrı'da göre.
Üç-beş murdar için inmeye dire.
Sürmeye dilini hiç haram kana.
Pervası olmaya ölümden yana,
Un edince gök ikiye yarıla.
Sevdiğine yüreğiyle sarıla.
Ay doğarken iniversin Aras'a.
Uçmasın ufkunda karga, yarasa.
Çobansız sürüye çobanlık etsin,
Sevgisiyle yürekleri eritsin.
Aras'ın suyunu çeksin Ağrı'ya.
Vuslat tohumuna eksin ağrıya.

YEL ona derim ki hep sere serpe,
Çiçek döker gibi Ağrı'yı öpe.
Bilsin savurduğu toz mudur, kar mı?
Her dağ yıldızlara sakal asar mı?
Kıvrılıp kucağına yattığında,
Sesi ezgi olsun, kokusu kına.
Hazar'dan yükselen her tar sesini,
Turnalarla gelen bahar sesini,
Çekip kuşak kuşak Ağrı'ya sarsın,
Kabukta kalmasın yüreğe varsın.
Fakire, garibe kılıç vurmaya,
Duvak kirletmeye, gönül yormaya.

KUŞ ona derim ki, Ağrı'da uça.
 Bir giy çektiğinde ödlekler kaçça;
 Konunca çiğ kopa, kalkınca kaya.
 Av diye atıla gökteki aya.
 Gölgesi olmalı bey çadırınca.
 Kalkarken Ağrı'yı kuşatan duman,
 Ne işe yanyor, bilmeli zaman.
 Kuş ona derim ki konuştuğu dal;
 Gönlüyle kuşatıp ırgalamalı
 Ve suyunu Hazar'dan içmelidir.
 Ucuca hep Ağrı'da uçmalıdır.

CAN ona derim ki Ağrı'yı bile;
 Tepeden tırnağa seveda kesile.
 Gün ona derim ki, hep mutlu Cuma,
 Ruh Ağrı'da uçan bir ışık hümâ.
 Yanımda, canımda buldum Ağrı'yı.
 Sonsuza bir köprü bildim Ağrı'yı
 Dedim: Ey kutlu dağ, artık elveda,
 Cıvansın, soylusun, teksin dünyada!
 Bir yanım sıla der, bir yanım AĞRI;
 Gezinir içimde bir ince ağrı.
 Gittiğim her yerde ben onu gördüm,
 Yerle gök arası bir sırlı düğüm.

(Karakoç, 1986, s.23-25).

Ağrı Dağı'nı işleyen şairlerden biri de Bahaettin Karakoç'tur. Ağrı Dağı'nı duygusal bir bağlılık ve gerçekçi bir gözlemlerle kaleme alan şair, Ağrı Dağı'na dair gözlem ve izlenimlerine yer vermiş; dağı gördüğü ve hissettiği gibi özümüle yoğurarak anlaşılır bir üslupla yazmıştır. “Doğup büyüdüğü topraklardaki Salavan Dağı'nı belirgin bir biçimde şiirine konu eden ve pek çok şiirinde de dağ motifine yer veren” (Aydın, 2022, s.40), şiirlerinde eskiye dönüş tablosu çizen (Öztürk, 2022, s.202) Karakoç, ihtiyaçlarıyla kendisini etkileyen Ağrı Dağı'nı iki farklı âlem olarak anlatır.

Şiire baktığımızda şairin İğdir'dan Ağrı Dağı'na duyduğu hayranlığı ve saygıyı çok etkileyici bir şekilde dile getirmesi önemlidir. ‘Ağrı ışık’ ve “Secdeden doğrulmuş dağ olmuş âşık” gibi ifadeler, dağ ile insan arasında derin bir bağ kurar. Şair, şiirde, Ağrı Dağı'nı, aşk ve maneviyat zaviyesinden bir sevgili gibi lanse eder. Şairin doğaya duyduğu derin sevgi içsel bir yolculuğa evrilir. Ağrı Dağı, sadece bir dağ olarak kalmayarak şairin ruhsal yükselişi ve içsel arayışı için sığınılacak bir liman haline gelir. Dolayısıyla doğayla kurulan bu bağ, şairin hem fiziksel hem de ruhsal bütünleşme arayışının simgesidir.

Karakoç, şiirde Ağrı Dağı'nı ve onun çevresindeki doğayı bir metafor olarak ele alıp işleyerek insanın ruhsal, manevi ve estetik dünyasına dair derin izlenimler sunar. O, yalnızca bir dağ tasviri yapmakla kalmaz, aynı zamanda dağın kendisini bir mânâ ve ruh olarak irdeler. Bu yönüyle şiir, doğanın ve insanın iç dünyasının yüceltilmesine dair önemli bir sembolizm içerir. Şiir, doğayı ve insanın iç dünyasını yüceltirken, zaman ve mekânı aşan ruhani bir deneyimi de çağırıştırır. Şiirin her dizesi bir bütünüün parçası olarak okuyucuya çok yönlü bir okuma imkânı sunarak okuyucuyu başka bir katmana taşır.

2. BAŞLANGIÇ ve İMGELERLE KURULAN GÜÇLÜ BİR GİRİŞ

Şiir, “İğdir'a inince ilk onu gördüm:/Yerle gök arasında bir tek düğüm” dizeleriyle başlar. Şiirde ‘İğdir'a iniş’ bir başlangıç noktasını ifade ederken, ‘yerle gök arasında bir düğüm’ imgesi dağın hem fiziksel hem de manevi bir geçiş noktasında durduğunu gösterir. Şair, bu imgeyle gök ile yerin birleştiği iki dünya arasında bir köprü, bir bağ olarak tasvir eder. Yerle gök arasındaki düğüm metaforik olarak, dağın kutsallığını ve insanla doğa arasındaki derin ilişkiyi ortaya koyar. Dağ, burada coğrafi bir varlık olarak sunulmuş olsa da evrensel bir dengeyi, ilahi bir sırrı ihtiva eden bir sembol olarak düşünmemiz gerekir.

Şiir, ikinci kısımda Doğubayazıt'ta, dağın eteklerine sırtını dayayan bir manevi arayış ile başlar. Karakoç'un, “Doğubayazıt'ta sokuldum ona” dizesindeki ona referansıyla kastettiği Ağrı Dağı'dır. Şair, dağa adeta bir aşk duyarak, ona yaklaşmak gayesiyle kendisini bir çeşit manevi yolculuğa çıkarır. Ayrıca sokulmak kavramı, burada hem bir fiziksel yaklaşma hem de manevi bir derinlik arayışını ifade eder. Ağrı Dağı'nın bir dağ olarak değil de bir aşk objesi gibi gösterilmesi şiirin manevi ve mistik boyutunu derinleştirir. “İstedim yüreğim şavkıyla yuna” dizesi, şairin içsel arzusunun ve sevdanın parlak bir ışık gibi yayılmasını simgeler. Bu ışık ve yüreğin arzusu, içsel bir aşk ve arayışın yansımasıdır. Bu bağlamda dağ, sadece fiziksel bir yapıyı değil, aynı zamanda ruhsal bir ıssızlığı, mistik çağrışımları, sevgiliye duyulan özlemi ve gönül okşayan bir bağı temsil eder.

3. AĞRI DAĞI'NIN GÖRSEL TANIMI ve SEMBOLİZMİ

Şair, Ağrı Dağı'nın çevresini ve görünümünü kaleme alırken onu görsel imgelerle zenginleştirir: “Çevresi masmavi, başı bembeyaz/Mevsimin perçemi takvimde son yaz.” Buradaki beyaz ve mavi renkler saflığı, yüceliği, masumluğu, huzuru ve sakinliği simgelerken, ‘mevsimin perçemi’ ifadesi zamanın döngüselliğini ve sonbahar mevsiminin yaklaştığını ima eder. Bu yazın sonu yeni bir döneme hazırlık anlamını çağrıştırdığından son yaz geçiş ve değişimin sembolüdür.

Şiirde Ağrı Dağı, görsel bir anlatımın ötesine geçerek insanın ruhsal durumunu, mistik çağrışımları da yansıtır. Dağın başının ‘bembeyaz olması’, dağın saf ve kutsal bir varlık olduğu ima ederken, ‘çevresi

masmavi olması', doğanın enginliğine ve sınırsızlığına dikkat çekilmek istenir. Ağrı Dağı'nın çevresindeki atmosfer, akşamları kırmızı ve mor tonlarında bir renk cümbüşüne bürünerek zamanın durduğu bir anı yansıtır. Dolayısıyla yazarın bu anlatımı okuyucuya görsel bir manzara sunmakla birlikte duygusallığı da verir. Ulvi hedeflere varmanın, manevi bir zirveye ulaşmanın sembolü olan Ağrı Dağı'nın zirvesine ulaşma çabası, zorlukların üstesinden gelme, mücadele ortaya koyma ve nihayetinde aydınlanmaya ulaşma arzusunu temsil eder. Yüksek ve etkileyici bir dağ olarak şiirin dördüncü kısmında karşımıza çıkan Ağrı Dağı'nın zirvesinde beyaz çiçekler açar. Zira bu çiçekler rüzgârın etkisiyle dağın eteklerine saçılırken her bir çiçek saygı ve sevgiyle düşer. Dağın zirvesinden göklerle birleşen bir silüet vardır; dağa yaklaşan bir figür çiçeklerle yeryüzü arasında bir köprü görevi görerek doğaya saygı duruşunda bulunur.

Ağrı Dağı'nın etrafında dönen manevi bir yolculuğun öyküsü olan şiirde, görsel olarak dağ her zaman yüksek, görkemli ve ışıltılı bir figür olarak görünür, doğal manzaralar ve iç dünyayı simgeleyen imgelerle çevrilir. Şairin attığı her adımda, dağ ile arasında duygusal bağlar, mistik çağrışımlar ve manevi keşifler gelişir. Her imge, şiirin her dizesiyle uyum içinde, şairin iç çatışmalarını, seveda duygusunu ve derin arayışını sembolize eder.

4. AĞRI'NIN AŞK ve MANEVİ YÜKSELİŞİ

Bahaettin Karakoç'un kaleme almış olduğu şiirde, Ağrı Dağı tasavvufî bir anlam taşır ve özellikle manevi yükseliş ve ilahi aşk arayışı ile ilişkilendirilir. Bir yükseliş noktası olarak dağ, insanın Tanrı'ya yaklaşma arzusunun bir sembolü haline gelir. Ağrı Dağı'na tırmanmak, nefsin terbiye edilmesi, içsel bir arayış ve ilahi birliğe ulaşma temalarını simgeler. Bilhassa Mevlâna Celaleddin Rumi gibi şairlerin şiirlerinde dağ, nefsi aşmak, terbiye etmek ve ilahi aşkın zirvesine ulaşarak kemale ermek için yapılan manevi bir yolculuk olarak karşımıza çıkar. Bu metafor, gönül dağlarına tırmanan bir bireyin manevi yükselişini ve aydınlanmasını ifade eder.

Bahaettin Karakoç'u ve şiirini besleyen en önemli kaynaklardan biri de Allah aşkıdır (Cansız, 2019, s.286). Şair, şiirin en dikkat çekici özelliklerinden biri de dağı bir âşık olarak görmesidir. "*Secdeden doğrulmuş dağ olmuş âşık*" dizesiyle aslında dağın manevi bir yükselme ve aşk olduğunu ifade eder. Burada secdeden doğrulmak, ilahi bir varlığa yönelmeyi, insanın ruhsal arayışını ve onun Allah ile ilişkisini çağrıştırır. Bu secde bir tür teslimiyetin ve manevi aşkın işaretidir. Dağ bir aşk sultanı, her an Rabbiyle konuşan bir varlık olarak betimlenir. Bu, dağın bir insan gibi duygusal bir varlık olmasından ziyade kutsallığını ve insanlıkla olan derin ilişkisini sembolize eder. Dağ, yüksekliği ile Allah'a en yakın olan varlık olarak ortaya konularak insanın manevi yükselişi ile özdeşleştirilir. Şairin doğayla bütünleşme çabası, "*Gökçe gülümsedi, gülce ürperdim*" dizesiyle bir dışsal ve içsel etkileşime evrilir. 'Gökçe' kavramı burada manevi bir aşkın yansıması gibi görünür. Kişileştirme sanatını kullanılarak ve gökyüzünün gülümsemesiyle şairin içsel dünyanın huzur bulmasını anlatılır. Şairin ürpermesi ise bu hissiyatın derinliğine ve yoğunluğuna işaret eder. Doğanın her ögesi, şairin ruhuna dokunarak ve mistik çağrışımlarda bulunarak ona derin bir maneviyat katar. Ayrıca "*Koştum eteğine, verse öperdim*" dizesi, şairin dağa olan sevgisini ilahi bir arzu ile karşılama isteğini ortaya koyar. Dizedeki 'eteğe koşma' ifadesi, bir tür manevi teslimiyeti, yüce bir varlığa duyulan saygıyı ve ona yaklaşma arzusunu simgeler. Bu da şairin içsel bir huzur arayışının ve manevi bir yolculuk arzusunun izlerini taşır.

İkinci bölümde şairin gözleri dağa doğru sabitlemiştir: "*Gözlerim Ağrı'ya asılıp kaldı.*" Bu dize şairin göz ve bakış üzerinden yaptığı duygusal ve ruhsal yolculuğu anlatır. Şair, Ağrı Dağı'na olan sevgisini adeta bir göz takıntısı gibi taşır. Dağa bakmak, şairin içsel yönelişi, ona duyduğu aşk ve özlem anlamına gelir. Dağın yüksekliği şairin manevi hedefleri ve yüce duygularıyla özdeşleştirilir. "*Yaşadığım seveda sanki masaldı*" ifadesi gerçek ile hayal arasındaki tezatlıktan bir geçişi anlatır. Yaşanılan duygu gerçeklikten ziyade masala benzediğinden doğanın sunduğu manevi gerçeklik ve aşkın masalsi etkisiyle şekillenen bir iç huzurdur bu.

5. ZAMANIN YAVAŞLAMASI ve GÖZLEMLER

Şiirde, özellikle gün batımına dair verilen imgeler de dikkat çeker: "*Gün batarken az kırmızı, çokça mor/Sanırsın zamana geçit vermiyor.*" Gün batımı, görsel olarak bir zamanın bitişini ya da bir dönüşüm anını ortaya koyar. Ancak zaman bu süreçte geçit vermez, yani dağda zaman, doğada bir tür sürekli varoluş ve değişim dönüşüm döngüsü hali içinde donmuş gibi görünür. Kırmızı ve mor renkleri, aynı zamanda bir aşkın, bir dramının duygusal tonlarını da simgeler. Burada mora daha fazla yer verilmesi, bir tür derin içsel hüznün ve manevi arayış hissini güçlendirir.

Şiirin ikinci kısmında şair dağa sarılışını ve ona duyduğu sevgiyi şu şekilde anlatır: "*Sarıldım Ağrı'ya bir kurt gibi aç/Yedi renkli düşüm yetmiş bin kulaç.*" Ağrı Dağı'na sarılmak, şairin manevi bir bağ kurma çabasıdır. Dizedeki 'bir kurt gibi aç' ifadesi, özgürlük ve güç simgesi olarak kullanılır. Çünkü kurt, dağlarda

yalnız başına hayatta kalabilen, özgür bir varlıktır. ‘Yedi renkli düşün’ ise çoklu duygusal boyutları ve farklı içsel durumları simgeler. Bu düşlerin renkli olması, şairin içsel dünyasının zenginliğine işaret eder. ‘Yetmiş bin kulaç’ ise sonsuzluk arzusunun ve dağa duyulan derin manevi özlemin bir ifadesidir.

Üçüncü kısımda özgürlük, yücelik, keşif gibi temalar etrafında dönen şiirde bu temalar doğa, kuş, dağ gibi imgelerle şekillenirken zaman, gönül gibi daha iç dünyaları sorgulayan bir anlama da sahiptir. Akabinde Karakoç, bireysel ve toplumsal bir sorgulama başlatır. Doğa ile insan ruhu arasında ilişki kuran şair, insanın içsel yolculuğunu ve arayışını anlatır. Aşk, sevgi, cesaret, ölüm ve değişim gibi evrensel temalar şiirin merkezine yerleşir. Şair, aslında toplumsal bir eleştiri yaparak insanları daha doğru bir yol izlemeye ve manevi değerlerin rehberliğinde hareket etmeye davet eder. Karakoç’a göre: “*Şiir ve aşk bir altınoluktan akan iki bengü su birleşimi, bir ab-ı hayat cevheridir*” (Karakoç, 2012, s.20). Dördüncü kısımda aydınlanma ve görüş genişlemesi anlamına gelen ay ve ay doğumu, karanlık bir dönemin bitip bilgelik ve anlayışla yeni bir dönemin başladığı bir süreci sembolize eder. Aras Nehri ise sürekli değişimi, devinimi ve zamanın akışını temsil eder. Şairin “*Ay doğarken iniversin Aras’a*” dizesinde bu iki sembol, hayatın akışıyla uyum içinde olan insanın manevi yükseliş ve ilerleme yolculuğunu anlatır.

6. DAĞ ve GÖNÜL ÇİZGİSİ: METAFİZİK BİR BAĞ

Şiirde yer alan “*Gönül çizgisinde tutmuş güneşi*” dizesi, dağın sadece fiziksel bir varlık olmadığını, aynı zamanda insanın içsel dünyasıyla bir bağ kurduğunu ifade eder. Gönül çizgisi burada insanın duygusal ve ruhsal yolculuğunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkar. Dağ adeta insan kalbiyle bir bağlantı kurar ve güneşi tutar. Burada güneş hem ışığın hem de ilahi bilginin sembolüdür. Ayrıca Ağrı Dağı ışığın ve sesin kaynağı olarak kabul edilir; “*Her sesi bastırmış Ağrı’nın sesi*” dizesi dağın yüksekliğinin ve gücünün sembolik bir anlatımıdır. Burada dağ, doğadaki diğer her şeyin ötesinde, her şeyden daha güçlü ve yüce bir ses ve varlık olarak kabul edilir.

Söz konusu Ağrı’nın sesi aynı zamanda bir tür manevi çağrı ve gerçeklik arayışıdır. Şairin içsel yolculuğunun ve arayışının doğanın bir parçası haline geldikçe derinleştiğine tanık oluruz: “*O sabah özlemin sarı ahına/Beş-on damla yağmur ekti bulutlar.*” Yağmur, burada hem arınmanın hem de yeniden doğuşun metaforudur. Sarı ah ise bir özlemi ve bu özlemde ortaya çıkan hüznü ya da yokluk duygusudur. Yağmur, gönül dünyasını besleyen bir savaşı olarak belirir; şairin içindeki boşluk ve özlem duygusu, dışarıdaki doğanın etkisiyle bir tür yeniden doğuşa dönüşür. Bir anlamda bulutlar şairin kalbini göklere doğru çeker. Yağmur ve bulutlar arasındaki bu bağ, doğanın şairin iç dünyasını nasıl etkilediğini gösterir. İçsel bir bütünleşme söz konusudur ve şair doğayla bir olmanın, onun bir parçası haline gelmenin huzurunu hisseder.

Karakoç, metafizik bir dil ve sembolizm kullanarak varoluş, ölüm, aşk ve arayış gibi evrensel insani temaları işler. Görünen dünyanın ötesine uzanan derin bir anlam arayışını dile getirirken tabiat unsurları, içsel yolculuklar, mistik çağrışımlar ve manevi unsurlarla metafizik bir ilişki kurar. O, böylece sadece duygusal değil, ruhsal ve evrensel boyutları da keşfetme eğilimindedir. Dördüncü kısımda kullanılan kurt ve Ağrı Dağı sembolleri, insanın içsel yolculuğunu ve manevi yükselişini metafizik bir düzeyde sembolize eder. Kurt, bir yandan özgürlüğü, doğanın saf gücünü ve insanın içindeki vahşi, özgür ruhu temsil ederken Ağrı Dağı, bu dünyanın zorluklarını, engellerini ve arayışlarını aşmaya çalıştığı yüksek bir ideali sembolize eder.

Şair, şiirde doğa unsurlarını birer manevi rehber olarak kullanarak toplumsal sorumluluğu ve özdeki arayış üzerinden bir gönül temizliği ve içsel birlik arayışını dile getirir. Görsel olarak şiir, uçsuz bucaksız dağ manzaralarını, akan nehirleri, gökyüzüne doğru yükselen figürleri ve doğaya dokunan insanları betimleyerek iç huzuru ve kozmik birliği sembolize eder.

7. SONUÇ

Türk şiirinde dağ metaforu doğa, aşk, yalnızlık, kahramanlık, mistisizm ve manevi yükseliş gibi farklı anlamlar taşıyan derin bir sembol olmuştur. Dağ, yüksekliğiyle insanın ulaşmak için çabaladığı ideali, gücü, zorlukların üstesinden gelmeyi ve manevi bir arayışı simgelerken aynı zamanda insanın içsel yalnızlığını ve ruhsal mücadelesini de yansıtmıştır. Dağlar, Türk şiirinde her zaman insanın iç dünyasına ışık tutan ve ona yol gösteren kutsal bir varlık olarak tasvir edilmiştir.

Ağrı Dağı, Türk şiirinde çok katmanlı bir anlam dünyası taşımıştır. Hem fiziksel hem de manevi anlamda dağ, yükseklik, zafer, aşk, özlem, bağımsızlık ve manevi yolculuk temalarını simgelemiştir. Dağ, fiziksel ve ruhsal anlamda yükseklik, zafer, aşk, özlem, bağımsızlık ve manevi yolculuk temalarını temsil etmiştir. Bu dağ, Türk milletinin kültürel ve tarihi hafızasında bir sembol iken, şairlerin iç dünyalarındaki zirveleri ve manevi hedefleri de yansıtmıştır. Ağrı Dağı, Türk şiirinde her zaman zaman yücelik arayışının, bir ideale ulaşmanın ve ebedi bir aşkın izlerinin güçlü bir metaforu olmuştur.

Bahaettin Karakoç, ele aldığımız çalışmada şiir, dağ ve insan arasındaki bağı sadece fiziksel boyutta değil, ruhsal ve duygusal boyutta da kurmuştur. Ağrı Dağı, manevi aşkın ve dönüşümün sembolü olurken, insanın iç huzura ulaşması için de bir rehber işlevi görmüştür. Dağ, yüksekliği ve yüceliğiyle fiziksel bir varlık olarak yüceltilirken, manevi bir varlık olarak da gönül ve ruh dünyasını derinden etkilemiştir.

Bu şiirdeki simbolizmin derin bir manevi ve felsefi anlamı vardır. Şair, dağ, nehir, ay ve gökyüzü gibi unsurları kullanarak insanın içsel yolculuğu, aşkı, ideali ve hayatın zorlukları üzerine bir anlatı kurmuştur. Karakoç, aşk, cesaret, ölüm, değişim ve arayış gibi evrensel temalar/sembollerle hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli mesajlar vermiştir. Yel, Ağrı Dağı, Hazar, turnalar, kabuk ve yürek gibi semboller insanın özünü arayışını, zorlukları aşmasını ve yüce ideallere ulaşma çabasını simgelemiştir. Şiirin simbolizmi, doğa unsurları ve evrensel motiflerle derinden iç içe geçmiştir ve hem dış dünyayı hem de insan ruhunun iç dünyasını simbolize eden güçlü bir yapıya sahip olmuştur. Her dizesi farklı bir imgeyle şairin ruhsal birliğini, doğaya dönüşünü ve insanlık arayışını yüceltmıştır.

KAYNAKÇA

- Aydın, E. (2022). Anadolu’yu Bahaettin Karakoç’un Şiirinde Okumak. *Dil ve Edebiyat*, (162), 39-42.
- Bulut, B. (2018). Türk Şiirinde Gelenekten Moderne Dağ İmgesinin Değişimi: İsmail Safa-Hâlid Örneği. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 4 (Özel Sayı), 56-62.
- Cansız, S. (Aralık 2019). “Bahaettin Karakoç’un Şiirlerinde Otobiyografik İzler”, *Hars Akademi Uluslararası Hakemli Kültür-Sanat-Mimarlık*, 2(4), 274-307.
- Karakoç, B. (1986). “Ağrı Dağı”, *Dolunay Dergisi*, (5), 23-25.
- Karakoç, B. (2012). *Seyran*, Nar Yayınları.
- Köse, O. (2019). Türk Kültüründe Dağ ve Düzgün Baba Dağı. *Genel Türk Tarihi Araştırma Dergisi*, 1(1), 13-24.
- Ocak, A. Y. (1993). Dağ: Eski Türklerde Dağ Kültü. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 8, s. 401-402.
- Özdemir, M. (2013). Türk Kültüründe Dağ Kültü ve Bir Yüce Dağ: Halbaba. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 142-163.
- Öztürk, D. (2022). *Bahaettin Karakoç Tematik Bir İnceleme*. Akademik Kitaplar.
- Pala, İ. (1989). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü (Cilt 2)*, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yetiş, K. (2013). *Dönemler, Problemler Şahsiyetler Aynasında Türk Edebiyatı II/2* “Memleket Şiirleri Çerçevesinde Dağ ve Ağrı Dağı Şiirleri”, Kitabevi Yayınları.